

Ященко Е. О.,

викладач кафедри філології, перекладу та мовної комунікації
Національної академії Національної гвардії України

СИМВОЛ У ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ БРИТАНСЬКОГО Й АМЕРИКАНСЬКОГО КІНО

Анотація. Розвідка репрезентує інтерпретаційний згід з основних сучасних символів британського й американського кіно в лінгвокультурологічному аспекті. Виявлено й потрактовано такі символи: *бліскавка, мітла, кімната, біта, автомобіль*. Глибоке трактування коріння мають символи *бліскавки, мітл, кімнати*. До нових символів належить *біта й автомобіль*, які ще не набули чіткої інтерпретаційної бази.

Ключові слова: лінгвокультурологія, символ, кіно.

Постановка проблеми. Встановлення тісного взаємозв'язку мови і культури активизувало комплексне вивчення феноменів ментальності, культури та мови з використанням єдиної системи інструментальних категорій. Певною віхою в розробці цього напряму лінгвістики стала поява нової дисципліни – лінгвокультурології [3, с. 10] – «наукова дисципліна, яка вивчає взаємозв'язок і взаємодію культури і мови в їх функціонуванні й узагальнює цей процес як цілісну структуру одинице в єдності їх мовного й культурного змісту за допомогою системних методів з орієнтацією на сучасні пріоритети та культурні установки (систему норм і суспільних цінностей)» [1]. Рефлексією підвищеної інтересу до культурно-вербалізованих символів стала поява великої кількості наукових розвідок. Тож ця праця має беззаперечну актуальність у заповненні комунікативної лакуни.

Мета – виявити символи та їх інтерпретаційне значення в продуктах сучасного кінематографу британського й американського виробництва.

Виклад основного матеріалу. За образним висловом О. Веселовського, символ – нервовий вузол, дотик до якого продукує ряди відповідних образів. О. Лосєв зауважував, що символ містить узагальнений принцип дальнішого розгортання згорнутого в ньому змісті. В. Маслова ототожнює зміст символа із семантичною спіраллю, що містить широкий спектр імпліцитних значень і шкали семантичних субститутів, тобто запрограмовану заміну одного значення іншим. Отже, символ має особливу логіку розгортання власного змісту [9, с. 646].

У механізмі формування символу О. Потебня вбачав три типи логічних відношень: порівняння, протиставлення й казуальне.

Тож символ (від гр. *symbolon* – розпізнавальна прикмета) – естетично канонізована культурно значима концептуальна структура відмінно, від первинного змісту реалії чи знака, понятійної сфери [9, с. 645].

Символ здатний збагачуватися, за ним здебільшого стоїть внутрішній текст. Символ, згідно з концепцією П. Флоренського, є «такою реальністю, яка несе в собі енергію іншої реальності, що не дана нам безпосередньо» [9, с. 646]. Смисл символу не можна розшифрувати простим зусиллям розуму, він існує в колективній свідомості відповідної культурної групи зокрема й етносу в готовому вигляді і вилучається в разі потреби. На думку Ю. Лотмана, символ ніколи не належить до одного синхронічного зразу культури – він завжди пронизує його по вертикалі, виходячи з минулого та йдучи в майбутнє [9, с. 646].

Джерельною базою ілюстративного матеріалу для цієї статті слугували британські й американські кінофільми і серіали 2005–2016 рр.

Символ зберігає сукупність усіх смислів, оцінок і конотацій із можливим додаванням певних смислів і конотацій, що не спричиняє принципових змін у системі культурних інтерпретацій, тобто це – певний вербалізований культурний квазі-предмет [5, с. 68]. Оскільки кінофільми зайняли панівну позицію в культурному континуумі, то саме в кінострічках активно відбувається культурний діалог інтерпретаційного потенціалу слів-символів, знаків-символів. Наприклад:

- **Бліскавка**

Символ бліскавки має давню історію й глибоке трактування коріння. Символічне розуміння бліскавки викриває раптове духовне прозріння, що з'являється в результаті різкої часової або просторової зміни [8]. Тож бліскавка акумулює і благотворну, і руйнівну силу. Вона позначається у формі таких знаків, як-от: тризуб, зигзаг, сокира, стріла тощо.

Герой одніменного фільму Гарі Поттер мав символічне поранення, в результаті чого отримав міцний зв'язок із чаклуном, який хотів його вбити. Больові відчуття, спричинені шрамом, сигналізували про нарощування темної сили чаклуном.

Символ «бліскавка» з'являється й у серіалі «Флеш», герой якого під час бійки отримав такий самий шрам (див. рис. 1).

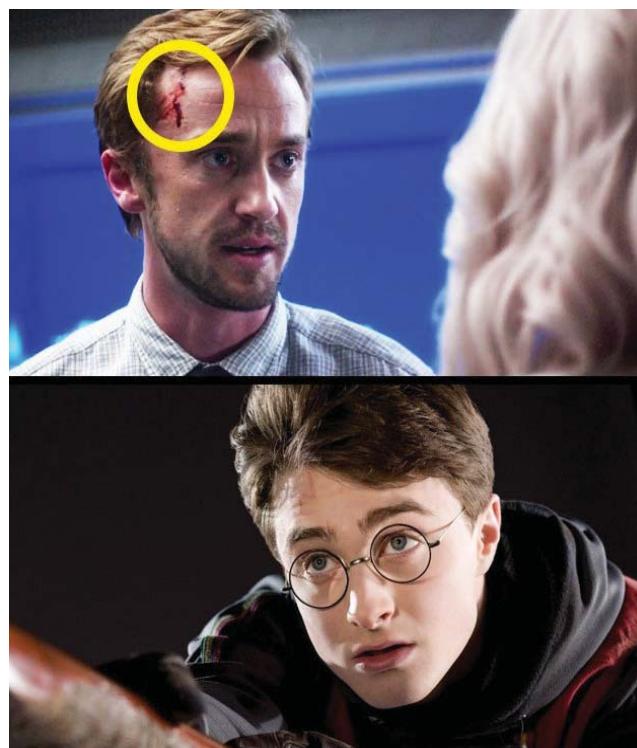

Рис. 1

Таким чином, близькавка в сучасному кінематографічному дискурсі набула особливого символічного значення, що пов'язує герой фільмів зі Всесвітом, надаючи героям дар прозріння, додаткових можливостей.

Такі вияви стереотипованого сприйняття світу, когнітивної репрезентації мови і знаків створюють єдиний діалогічний простір сучасного англомовного кінодискурсу.

• Мітла

Мітла, як правило, асоціюється з відьмами, але мітла не тільки символ чорної магії, це також засіб переміщення, очищення. Вона використовувалася, щоб вимести невдачу з будинку. У стародавньому Римі мітлу використовували, щоб підмінати підлогу після похоронів, щоб вигнати злих духів. Вона символізувала початок чогось нового [7].

У телесеріалі «Гра Престолів» у момент, коли Теон Грейджой погрожує здичавілій Оші, на другому плані з'являється мітла. Це натяк на її вчинок: Оша врятує двох хлопчиків від Теона, який хотів їх убити. Окрім того, Оша має характерне хобі – вона вручну робить мітли (див. рис. 2).

У стрічках «Гаррі Поттера» геройня Німфадора Тонкс буде супроводжувати головного героя під час переслідування. Вони разом будуть тікати від могутнього чаклуна на мітлах. Тобто мітла набуває аеродинамічного значення, що тісно переплітається з очищеннем від чогось лихого.

Рис. 2

Таким чином, в обох фільмах мітла зображена як символ захисту від поганих людей.

• Кімната

Кімната – символ особистості; кімната з вікнами та дверима символізує зовнішній світ для виходу в інші світи. Повністю замкнений простір використовують для процесу ініціації [10]. Приміщення без вікон та дверей використовують для втасмнення дійства: не потрапивши у відповідну кімнату, людина не довідається про те, що там відбувається.

Так, у кінострічці «1408» у центрі подій перебуває кімната готелю, яка прославилася тим, що там було 58 самовбивств [12]. Гости не виходили зі славнозвісної кімнати живими, а персонал готелю боявся зайти.

У стрічці «Сяйво» з'являється комплексний образ-символ червоної кімнати. Червоний – цеzenіт кольору; уособлює Сонце та всіх богів війни. Це – чоловічий активний принцип, символізує полум'я, пристрасті, горіння, енергія, жорсткість, а також кров, ворожість, гнів, помста. [14]. У цій стрічці на дверях готелю написано слово *redrum*, яке читається навпаки і в перекладі означає убивство [11]. В англійській вимові – *red rum* – червона кімната. Таке ж саме слово з'являється на стіні в епізоді міні-серіалу «11.22.63», коли головні герої втікають сходами готелю (див. рис. 3). Поява цього слова попереджає про вбивство. Тож червона кімната поєднує інтерпретаційні значення символу кімнати й червоного кольору: це – символ сформованої, але замкнutoї, особистості, яка вороже налаштована.

Рис. 3

Учителю англійської мови Джейку Елінгу (Джеймс Франко) надається шанс повернутись у часі в 1960 рік і спробувати врятувати Джона Кеннеді. Хоча він не підозрює, що саме час чинить опір змінам. До того ж, головний герой із часом звикає до життя у минулому [13].

Отже, червона кімната – символ відвертої особистості, яка пов'язана з потойбіччям, тобто символ переходу до іншої дійсності. Тож читання цих слів задом наперед невипадкове: якщо кімната бере участь у процесі ініціації, то вбивство, як нам відається, є символом замкненності, з одного боку, й переходом до потобіччя в результаті насильницької смерті, з іншого.

• Біта

Біта не вирізняється глибиною символічного значення. Оскільки це спортивне приладдя для гри в бейсбол виконане із суцільного дерева, яке не містить пустот і сторонніх матеріалів, на початку 1990-х років біта отримала активне розповсюдження в діяльності, яка не пов'язана з бейсболом: вона почала використовуватися для биття людей та іншої розбійницької діяльності, пов'язаної зі здійсненням чисельних злочинів та для самооборони [2].

В одному з епізодів телесеріалу «Надприродне» в руках головного героя Діна Вінчестера з'являється біта, обмотана в колючу дротину. Така сама біта з'являється в серіалі «Ходячі мерці». Це – зброя злодія Нігана, якого зіграв Джефрі Дін Морган [11].

Рис. 4

В обох серіалах біта, обмотана в колючу дротину, символізує боротьбу зі злом. Вона розмежовує добро і зло, формує невидиму межу між двома Всесвітами двох серіалів.

• **Автомобіль**

До нових символів належить автомобіль. Машину, як правило, трактують як пристрій, що містить рухомі частини і служить для перетворення механічної енергії [6]. У переносному значенні машина – це двигун, що спонукає до дій; швидке розгортання подій.

На початку серіалу «Ходячі мерці» можна побачити, що головний герой Глен знаходить червоний Dodge Challenger, який з'являється в епізодах «Пуститися берега» [11].

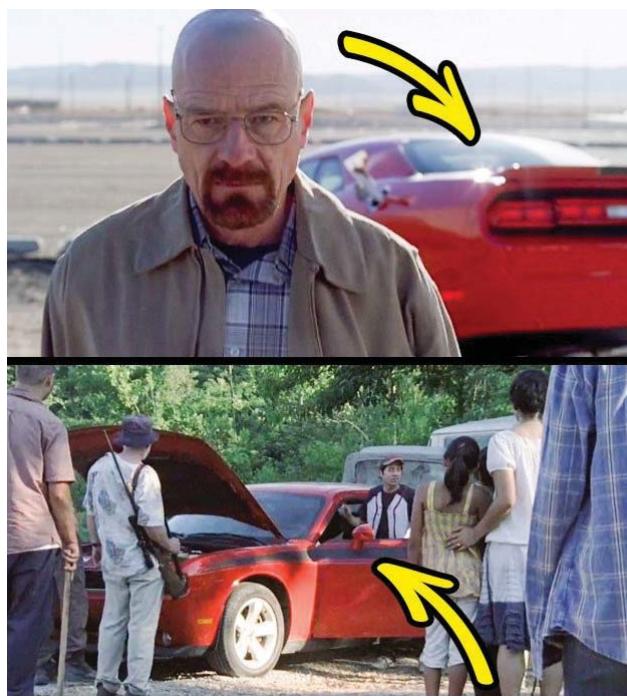

Рис. 5

В обох серіалах автомобіль представлено як символ спонукання головних героїв до дій, до швидкого прийняття рішень.

Висновки. Отже, британські й американські кінопродукти наскрізно пронизані символічними знаками. Вони переносяться із стрічки до стрічки, мають спільне інтерпретаційне значення, виконують подібні функції, як правило, то функція захисна.

Перспективу подальших досліджень визначає неповнота розкриття теми вивчення символу в лінгвокультурному аспекті, зумовлена масштабами статті.

Література:

- Бацевич Ф.С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф.С. Бацевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/l>.
- Бита [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ru.wikipedia.org/wiki/Бита>.
- Жук В.А. До питання про культурний і мовний концепти, стереотип та національний характер / В.А. Жук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна» : збірник наукових праць / укладачі : І.В. Ковальчук, С.В. Новоселець. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – Вип. 48. – 328 с. – С. 10.
- Комната [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.onlinedics.ru/slovar/sim/k/komnata.html>.
- Красных В.В. Грамматика лингвокультуры: определение некоторых базовых понятий / В.В. Красных // Мова і культура : [Науковий журнал]. – К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2009. – Вип. 12. – Т. IV (129). – С. 62–69.
- Машина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ru.wikipedia.org/wiki/Машина>.
- Метла//Словарь символов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://slovarslov.ru/slovar/sim/m/metla.html>.
- Молния. // Словарь символов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://slovarslov.ru/slovar/sim/m/molnija.html>.
- Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія / О.О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2010. – 844 с.
- Словник символів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slovarik.kiev.ua/symbol/k/129903.html>.
- 12 тайных отсылок в культовых сериалах, которые мало кто заметил [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.adme.ru/tvorchestvo-kino/12-tajnyh-poslanij-v-nashih-lyubimyh-serialah-kotorye-slozhno-zametit-s-pervogo-raza-1562715/>.
- 1408 (фильм) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://ru.wikipedia.org/wiki/1408_\(фильм\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/1408_(фильм)).
- 11.22.63 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ru.wikipedia.org/wiki/11.22.63>.
- Словник символів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://slovarslov.ru/slovar/sim/c/tsveta.html>.

Ященко Э. А. Символ в лингвокультурологической интерпретации британского и американского кино

Аннотация. Научный труд представляет интерпретационный срез основных современных символов британского и американского кино в лингвокультурологическом аспекте. Обнаружены и преданы трактовочному эксперименту такие символы: молния, метла, комната, бита, автомобиль. Глубокую интерпретационную базу имеют символы молнии, метлы и комнаты. К новым символам относятся бита и автомобиль, которые еще не получили четкой трактовки.

Ключевые слова: лингвокультурология, символ, кино.

Yashchenko E. Symbol in lingvocultural interpretation of British and American cinema

Summary. This research is representing the interpretation section of the main modern symbols of British and American cinema in lingvocultural aspect. Such symbols: a lightning, a broom, a room, a baseball bat, a car were discovered and interpreted. The deep interpretation have the roots of symbols of lightning, broom and room. To the new symbols are related baseball bat and car, which did not get the clear interpretation base yet.

Key words: lingvoculture, symbol, cinema.